

*Дац А. О.
аспірант кафедри публічного та
міжнародного права,
ВДНЗ «Київський національний
економічний університет
імені В. Гетьмана»*

КЛАСИФІКАЦІЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ ДИСКРИМІНАЦІЇ

Норми, що стосуються протидії злочинним проявам дискримінації містяться як у Загальній, так і в Особливій частинах Кримінального кодексу України. Незважаючи на наявність статті 161 «Порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної, регіональної належності, релігійних переконань, інвалідності та за іншими ознаками», в Особливій частині Кримінального кодексу України діє система норм, які спрямовані на кримінально-правову охорону реалізації конституційного принципу рівноправності.

Науковці В. М. Панькевич та Т. І. Сухоребра виокремлюють наступні кримінально-правові норми, що стосуються кримінальних правопорушень у сфері дискримінації:

- ч. 2 ст. 110 КК України (посягання на територіальну цілісність і недоторканність України, поєднані з розпалюванням національної чи релігійної ворожнечі);
- п. 14, ч. 2 ст. 115 КК України (умисне вбивство з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості);
- ч. 2 ст. 121 КК України (умисне тяжке тілесне ушкодження з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості);
- ч. 2 ст. 122 КК України (умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості);
- ч. 2 ст. 126 КК України (побої і мордування, вчинені з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості);
- ч. 2 ст. 127 КК України (катування, вчинене з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості);
- ч. 2 ст. 129 КК України (погроза вбивством, вчинена з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості);
- ст. 161 КК України (порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної, регіональної належності, релігійних переконань, інвалідності та за іншими ознаками);
- ст. 300 КК України (ввезення, виготовлення або розповсюдження творів, що пропагують культ насильства і жорстокості, расову, національну чи релігійну нетерпимість та дискримінацію);
- ст. 442 КК України (геноцид) [1, с. 322-323].

У свою чергу, Д. О. Зуєнко, ведучи мову про «злочини ненависті» як категорію, яка об'єднує кримінальні правопорушення, визначені різними

статтями закону України про кримінальну відповідальність, що вчиняються з мотивів упередження до певних ознак, що наявні в особи, виділяє:

- ч. 2 та ч. 3 ст. 110 КК України («Посягання на територіальну цілісність і недоторканність України»),
- п. 14 ч. 2 ст. 115 КК України («Умисне вбивство»),
- ч. 2 ст. 121 КК України («Умисне тяжке тілесне ушкодження»),
- ч. 2 ст. 122 КК України («Умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження»),
- ч. 2 ст. 126 КК України («Побої і мордування»),
- ч. 2 ст. 127 КК України («Катування»),
- ч. 2 ст. 129 КК України («Погроза вбивством»),
- ст. 161 КК України («Порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності, релігійних переконань, інвалідності та за іншими ознаками»),
- ст. 178 КК України («Пошкодження релігійних споруд чи культових будинків»),
- ст. 179 КК України («Незаконне утримування, осквернення або знищення релігійних святинь»),
- ст. 180 КК України («Перешкоджання здійсненню релігійного обряду»),
- ст. 297 КК України («Наруга над могилою, іншим місцем поховання або над тілом померлого»),
- ст. 300 КК України («Ввезення, виготовлення або розповсюдження творів, що пропагують культ насильства і жорстокості, расову, національну чи релігійну нетерпимість та дискримінацію»),
- ст. 442 КК України («Геноцид») [2, с. 167].

Дослідниця Н. В. Дрьоміна-Волок класифікує злочини на ґрунті ненависті на дві групи: перша група – міжнародні злочини, вчинені на ґрунті ненависті (геноцид, апартеїд, расова дискримінація, рабство). Правова характеристика та зобов'язання держав з протидії цим злочинам закріплені у нормах міжнародного права. Друга група – будь-які злочини за національним кримінальним правом, суб'єктивна сторона яких характеризується наявністю мотиву ненависті та спеціального наміру (specific intent) заподіяння шкоди саме носію однієї з перелічених вище ознак (раса, релігія, національність, і т. д.)» [3, с. 47].

Серед різних критеріїв класифікації злочинів, що вчиняються на ґрунті нетерпимості, заслуговують уваги і наступні:

1. За кримінально-правовим значенням: злочини, де «ґрунт нетерпимості» є обставиною, що обтяжує покарання (впливає на призначення покарання); злочини, де «ґрунт нетерпимості» є ознакою складу злочину (впливає на кваліфікацію діяння).

2. За місцем цієї ознаки серед ознак складу злочину: злочини, де «ґрунт нетерпимості» є ознакою основного складу (статті 161, 258, 300, 442 КК України); злочини, де «ґрунт нетерпимості» є кваліфікуючою ознакою або ознакою кваліфікованого складу злочину (ч. 2 ст. 110, ч. 2 ст. 115, ч. 2 ст. 121, ч. 2 ст. 122, ч. 2 ст. 126, ч. 2 ст. 127, ч. 2 ст. 129 КК України). Слід зауважити, що

наведений перелік злочинів містить лише ті насильницькі злочини, які мають кваліфікуючу ознаку – вчинення злочину з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості. У разі кваліфікації дії підозрюваних за частиною другою будь-якої з вказаних вище статей або за п. 14 ч. 1 ст. 115 КК України додаткова кваліфікація за ст. 161 КК України не потрібна [4].

Таким чином, правова класифікація кримінальних правопорушень у сфері дискримінації сприяє належній кваліфікації злочинних дискримінаційних діянь. У свою чергу, це впливає на процес доказування, що обумовлюється різними формами дискримінації, а також забезпечує ефективніше досудове розслідування та судочинство у справах про дискримінацію. Крім того, класифікація дозволяє збирати, аналізувати статистичні дані про різні види дискримінаційних правопорушень та розробляти ефективні заходи для їх запобігання та протидії.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Панькевич В.М., Сухоребра Т.І. До питання кримінальної відповідальності за правопорушення, вчинені з мотиву ненависті. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 3. С. 320-325.

2. Зуєнко Д.О. Класифікація «злочинів ненависті». *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні: матеріали ХХVІІІ звітної науково-практичної конференції: у 2-ох ч. Ч. 2*. Львів: Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, 2022. С. 167-170.

3. Дрьоміна-Волок Н.В. Расова дискримінація як злочин: становлення концепції міжнародного та національного кримінального антидискримінаційного права. *Актуальні проблеми політики*. 2009. Вип. 37. С. 44-52.

4. Методика розслідування окремих видів злочинів: навч. посібник / за заг. ред. Є. В. Пряхіна. Вид. 2-ге, перероб. та допов. Львів: ЛьвДУВС, 2019. 312 с.